

Recenzija knjige “Moje življenje, moje učenje”

Cirila Peklaj*
Oddelek za psihologijo, Filozofska Fakulteta, Univerza v Ljubljani

Review of the book “My life, my learning”

Cirila Peklaj*
Department of Psychology, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia

Ključne besede: poklicna avtobiografija, učenje, poklicna pot, refleksija

Keywords: professional autobiography, learning, career path, reflection

Marentič Požarnik, B. (2020). *Moje življenje, moje učenje*. Mladinska knjiga. (COBISS.SI-ID: 35212547)

Pri Mladinski knjigi je konec leta 2020, sredi drugega vala epidemije korona virusa 19, izšlo delo zaslužne profesorice ddr. Barice Marentič Požarnik *Moje življenje, moje učenje*. Delo je napisano kot učna oziroma poklicna avtobiografija, v kateri avtorica reflektira svojo osebno in poklicno identiteto in dogodke na svoji življenjski poti. V njem se bralcu odkrije izredno zanimiva in plodna življenjska zgodba znanstvenice, univerzitetne profesorice, psihologinje in pedagoginje, ki je s svojim več kot petdesetletnim delom močno zaznamovala področje izobraževanja v Sloveniji, še zlasti izobraževanja učiteljev. Delo pa nam tudi odstira pogled na poti in tudi stranpoti razvoja slovenskega izobraževalnega sistema, na to, kako naporno je včasih prizadevanje za spremembe na tem področju ter na to, da je pomembno vztrajati in se kljub neuspehom boriti za njegovo večjo kakovost. Lahko bi rekli, da njena pripoved vseživljenjskega učenja sledi korakom v Kolbovem krogu, od opisa posamezne izkušnje na življenjski in profesionalni poti, preko meta pogleda oziroma kritičnega zrenja na dogodke in njegove umestitve v širši konceptualni okvir, do ponovnega poizkušanja in prizadevanja za cilje, ki so ji pomembni.

Vsako življenjsko pot v temelju določa družina, iz katere posameznik izhaja, njegovo otroštvo in tudi izobraževalne izkušnje. Tako se avtobiografija začne z opisom rodu, iz katerega prof. ddr. Barica Marentič Požarnik izhaja, njene širše in ožje družine ter doživljanjem zgodovinskih dogodkov, ki so zelo močno zarezali v njeno življenje že v zgodnjem otroštvu, ki ga je zaradi vojne morala preživeti ločena od svojih staršev. Njeno šolanje se je odvijalo v povojnem času, končala je klasično gimnazijo ter študij psihologije in pedagogike na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Zaznamovalo ga je tudi poučevanje pomembnih strokovnjakov na različnih področjih: Pavla Kunaverja, Franca Planine, Antona Ingoliča, Alenke Goljevšček, Vide Wedam, Mihajla Rostoharja, Zorana Bujasa, Vida Pečjaka, Vladimirja Schmidta in Stanka Gogale. Svojemu doktoratu na področju psihologije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani (*Struktura in determinante učnih navad naših učencev* [1971]) je dodala še drugi doktorat s področja pedagogike na Univerzi v Zagrebu (*Modeli didaktičnega izpopolnjevanja visokošolskih učiteljev* [1994]). Njena poklicna pot pa jo je vodila od prve zaposlitve na Zavodu za šolstvo (takratnem Zavodu za napredek šolstva), preko Pedagoškega inštituta, na Filozofsko fakulteto, kjer je poučevala predmet Uvod v psihologijo, ki se je kasneje preimenoval v Psihologijo za učitelje in ga je obiskovalo več sto študentov. Kasneje pa je do upokojitve poučevala različne predmete s področja Pedagoške psihologije na Oddelku za Pedagogiko.

Njeno profesionalno pot bi morda najlažje označili kot neprestano iskanje ravnovesja na različnih ravneh, med raziskovalnim in pedagoškim delom, med delovanjem v svoji narodni skupnosti in mednarodnem prostoru, med poglobljanjem v svoje specialno področje in umeščanjem tega znanja na celoten zemljevid človeškega znanja, kot je to poudarila v svojem govoru ob podelitvi naziva zaslužne profesorice Univerze v Ljubljani leta 2005 (glej str. 27). To iskanje ravnovesja pa vseskozi preveva zavedanje pomembnosti vrednotne razsežnosti lastnega strokovnega dela in se kaže tudi v vseh poglavjih avtobiografije. Pogled na rezultate njene profesionalne poti pa kažejo, da je bila pri iskanju tega ravnovesja uspešna na vseh treh ravneh.

*Naslov/Address: dr. Cirila Peklaj, Oddelek za psihologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, e-mail: cirila.peklaj@ff.uni-lj.si

Njeno raziskovalno in pedagoško delo se nanaša na področje učenja. Avtobiografija se zato v različnih poglavjih osredotoča na vprašanja, kaj je uspešno učenje, kaj je kakovostno znanje in kako priti do njega. V njih sledimo avtoričinemu teoretičnemu razmišljanju, opisovanju in subjektivnim ocenam dogodkov, ki so pripeljali do številnih del, v katerih je poskušala odgovoriti na ta vprašanja (npr. *Metode in dejavniki uspešnega učenja, Kako naj se učim, Nova pota v izobraževanju učiteljev, Psihologija učenja in pouka*). Vse bolj je pri njenem razumevanju učenja prevladoval zmerni konstruktivizem, ki vidi rešitev problema med pretežno transmisijskim poukom ter samostojnim učenjem z odkrivanjem, v spodbujanju učenja, sprožanju kognitivnih konfliktov s pomočjo dialoga, izzivanja napačnih pojmovanj, spodbujanja razumevanja ter višjih miselnih procesov. Zato jo je v raziskovanju zanimal učni dialog, ki ga je preučevala skupaj z Leopoldino Plut Pregelj in sta rezultate teh raziskav predstavili v dveh publikacijah (*Kakršno vprašanje, takšen odgovor* ter *Moč učnega pogovora*). Intenzivno pa se je ukvarjala tudi s procesom preverjanja in ocenjevanja znanja, ki vpliva na to, kako bodo učenci pristopili k učenju in kako kakovostno in trajno bo njihovo znanje. Ključ do kakovostnega znanja pa pomeni tudi dobro usposobljen, odgovoren in avtonomen učitelj, zato je veliko svojega raziskovalnega dela namenila proučevanju učiteljevih prepričanj, njegove avtonomije in njegovih kompetenc. Spoznanja svojih raziskav, v katerih je poskušala najti ravnotežje med kvantitativnimi in kvalitativnimi raziskovalnimi metodami (npr. opazovanje, akcijsko raziskovanje), je prenašala v poučevanje bodočih učiteljev, pedagogov in andragogov ter v številna izobraževanja za višješolske ter visokošolske učitelje.

Druga raven, ki se odlikava v besedilu, je iskanje ravnovesja med delom v svoji nacionalni skupnosti in v mednarodnem prostoru. V besedilu lahko skozi različna poglavja sledimo njenemu strokovnemu delu za slovenski izobraževalni sistem, ki se kaže v sodelovanju v različnih komisijah na državni ravni, v iskanju sistemskih rešitev, pisanju Bele Knjige, vodenju projektov, v organizaciji številnih posvetov, ki so se dotikali perečih problemov na področju izobraževanja (npr. partnerstva fakultet in šol, vloge konstruktivizma v izobraževanju, izboljšanje izobraževanja v visokem šolstvu), dajanju številnih pobud in pisanju člankov s področja izobraževanja v dnevnem časopisju, pa tudi v pobudi za ustanovitev Centra za pedagoško izobraževanje na Filozofski fakulteti in njegovem dolgoletnem vodenju. Že davno pred vključitvijo delovanja v tujini v habilitacijska merila za napredovanje v pedagoških nazivih na univerzi, se je zavedala pomena odprtosti v mednarodno znanstveno okolje, tako gostovanja na tujih univerzah kot udeležbe na mednarodnih konferencah (npr. ISATT, ATTE, EARLI). Sad te odprtosti so bili tudi številni obiski strokovnjakov iz tujine, ki so se vključevali v učni proces na univerzi in izvajali številne delavnice.

Tretjo raven iskanja ravnotežja med ukvarjanjem s svojo stroko ter umeščanjem tega znanja v širši kontekst lahko najdemo v vseh poglavjih, predvsem pa v poglavju O vzgoji nasploh in o okoljski vzgoji še posebej. Globoka humanistična naravnost se kaže v njenih prizadevanjih za vključevanje vrednot v izobraževalni kontekst, za spodbujanje zmožnosti

sodelovanja med ljudmi, zavedanja lastne odgovornosti do sebe, do drugih in do okolja, v katerem živimo. O pomembnih temah in problemih, ki so zelo aktualni tudi leta 2020, je vizionarsko razmišljala in delovala za njihovo reševanje že veliko let prej (npr. o uporabi računalnikov v šoli leta 1974, izvajanje prvih delavnic za izboljšanje kakovosti visokošolskega poučevanja leta 1975, nacionalno koordiniranje projekta o okolju in okoljski vzgoji leta 1989).

Delo *Moje življenje, moje učenje* ni samo življenjska zgodba pomembne strokovnjakinje na področju izobraževanja, ampak ponuja tudi vpogled v več kot pol stoletja dogajanja na področju šolstva v Sloveniji in nam tako lahko pomaga k razmisleku, kaj je na tem področju možno narediti bolje, drugače in čemu se je morda možno izogniti. Kot poklicna avtobiografija pa nam je lahko tudi izhodišče za razmislek o svoji lastni poklicni poti, kje smo, kaj smo do sedaj naredili in kaj v prihodnosti še lahko storimo na svojem strokovnem področju in za skupno dobro. Zato delo toplo priporočam v branje.